

Jj

Jacobson, John Oscar, 1879–1960, civilingenjör, född i Kulltorps socken, Jönköpings län. Han utbildades till kemist på Chalmers tekniska högskola i Göteborg. I Kalmar blev han känd under smeknamnet ›Gas-Jacob. J kom till Kalmar 1907 som chef för ›Gasverket på Sandås, som då var under uppförande. Han ansågs som en av Sveriges ledande experter inom gasteknik. Under krigsårens svåra brist på kol nyttjade J sitt stora kunnande och ändrade gasframställningstekniken från kol till ved. Han var en mycket skicklig fiolspelare och medverkade i många musikaliska sammanhang, bl.a. Nattkvartetten, ett namn den fått då den ofta spelade på sena bioföreställningar. J har till Kalmar stad donerat en uppsättning kvartetinstrument samt noter till ett 70-tal klassiska kammarmusikverk. *IB*

Jandén, Gunnar, 1912–1987, tidigare Johansson, känd revyprofil, född i Kalmar. J började sin teaterverksamhet som 12-åring i NTO:s lokaler på Västerlånggatan 21 i Kalmar under ledning av Hilding ›Gavle. År 1946 blev J engagerad av Axel ›Pedersen i lokalrevyn där han medverkade under 35 år varav 10 år i egen regi. Under 1980-talet medverkade han i några TV-miniserier bl.a. med en roll i *Dubbelstötarna*, baserad på Tomas ›Arvidssons böcker *Enkelstöten* och *Dubbelstöten*. *IB*

Janssons Litografiska Tryckeri startades 1879 av C J E Jansson som redan året efter flyttade in i det nedlagda ›Sparres sidenväveris lokaler i ›Tyghuset. Dessförinnan hade han varit mästertyckare i sidenväveriet. Produktionen var betydande och vände sig med affärs- och reklamtryck främst till stadens industri. Bl.a. framställ-

des långa serier tändsticksetiketter till en stor del av landets tändsticksfabriker i slutet av 1800-talet. Företaget upphörde på 1930-talet. *IB*

Jarlbo, Per, 1927– , civilingenjör, född i Nacka. Han examinerades vid Kungl. Tekniska högskolan 1954 och efter att ha tjänstgjort i Halmstad blev han 1964 stadsingenjör i Kalmar för att avsluta sin yrkesverksamhet som samhällsbyggnadschef 1988–1991. J tog initiativ till ›Reprografcentralen och inrättandet av ett stadsbyggnadspris. Han har skrivit *Kalmars gatunamn*, 2007, och är känd för en rad fyndiga gatunamn, bl.a. Kom Snart Igen i närheten av hamnen och Klunkens backe vid ›Nya vattentornet.

Janssons Litografiska Tryckeri. Meny från kungamiddag när Oscar II gjorde sin sommarresa längs svenska kusterna 1890

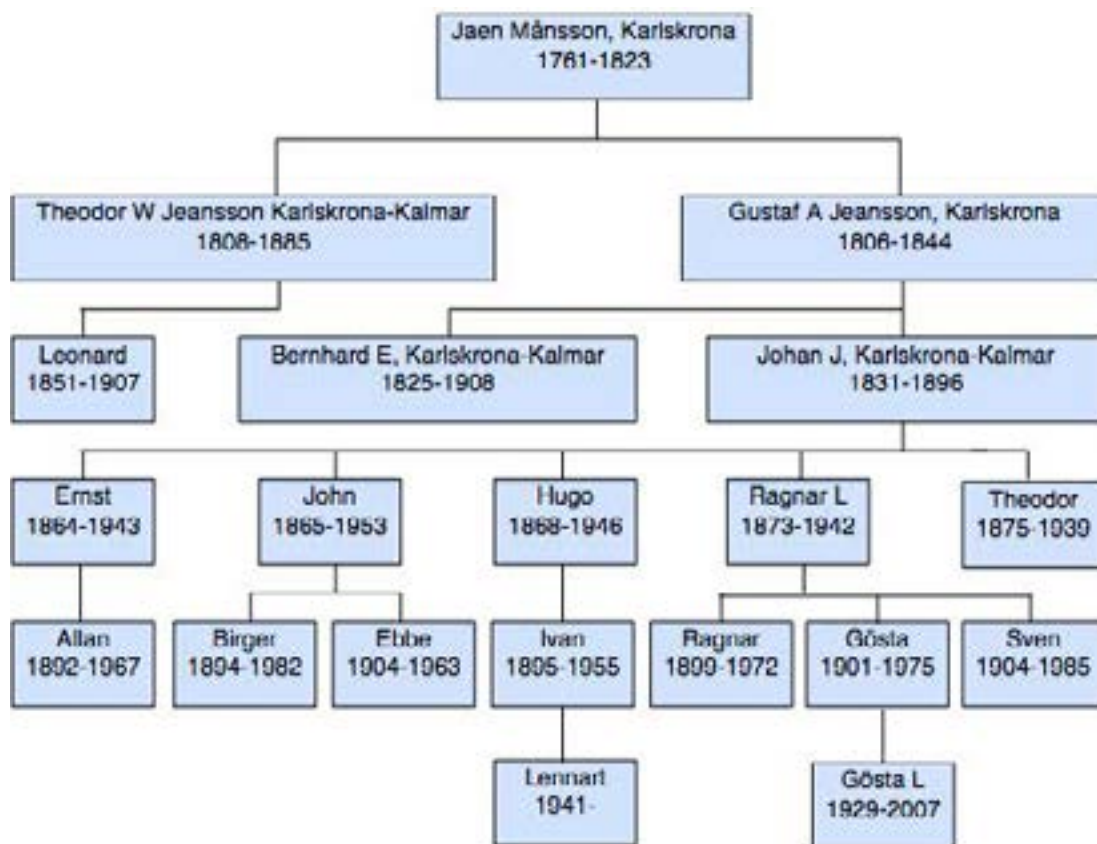
jazzband.
 Ingvar Rylanders band,
 bild ur Jazzen i Kalmar av
 Harald Gamme.

jazzband kom att stå för dansmusiken i Kalmar med omnejd, ungefär 1935–1965. Inspirationen kom från USA och de jazzstilar som växte fram och överfördes via grammofonplattor och filmer. Först ut var Westend, bildad 1936 under annat namn, och bandet bestod till 1953 med växlande musiker och numerär. Under andra världskriget startades Swingland 1942 av bröderna Gunnar och Bertil Hammerth samt Allan Hill för att upplösas 1951. Bandet återuppstod på 1990-talet under ett tiotal år med grundarna som initiativtagare. Andra kända band var King Kellers, Casper Sjögrens, Thor Ebbes, Moppe Eklunds, Johnnie Bjarnoofs, Stig Holms samt Ingvar Rylanders liksom hans storband. När pop-, rock- och dansbandsmusiken slog igenom försvann jazzbanden från dansbanorna. Jazzmusiktraditionen förvaltas dock ännu av bl.a. Kalmar storband, i allt väsentligt med musikanter från Stadsmusikkåren ›Lyran samt ›The Eminent East Coast Dixie Stompers och tillfälliga konstellationer. Bland mer kända musiker från jazzbanden kan nämnas Ingvar Rylander som arrangör och multiinstrumentalist, Rune Falk på barytonsax, Ebbe Karlsson på alt- och tenorsax, Arno Gullberg på vibrafon, Harald Gamme på altsaxofon

samt Bo Nilsson, piano, som senare blev känd som kompositör av klassisk musik. Thor-Ebbes orkester är det enda jazzband från Kalmar som är representerat i samlingen Svensk jazzhistoria med *Blues for a broken bass*, inspelad 1953. GM

Jazzklubben Kalmar Nyckel startade sin verksamhet 1982 på initiativ av några jazzintresserade Kalmarbor. J strävade redan från början att engagera högklassiga artister. Listan över de artister som gästade Kalmar och klubben innehåller några av Sveriges och världens mest ansedda jazzmusiker. Här kan nämnas: Arne Domnerus altsax, Georg Riedel bas, Jan Allan trumpet, Lars Erstrand vibrafon, Putte Wickman klarinett, Rune Gustafsson gitarr och sånggruppen Gals and Pals samt världsartisterna trumpetaren Art Farmer, trummisen Buddy Rich med sitt storband, Chet Baker trumpet, sångerskan Ernestine Anderson, trumpetaren Dizzy Gillespie med sitt band, basisten Nils-Henning Ørsted Pedersen, Scott Hamilton tenorsax, basisten Slam Stewart, Svend Asmussen, violin och Toots Thielemans munspel, gitarr och sång, Till en början hade J ett mindre husband, som underhöll före den egentliga konserten. Första konserten, i januari 1983, hölls på restaurang Tre Mästare i ›Kopparslagaren. Senare spelplatser har varit andra restauranger samt ›Stadsparken och ›Larmtorget. Jazzklubben delar ut stipendier till unga, lovande musiker i Kalmarbygden.

Jeansson, familj i Kalmar, starkt knuten till Kalmars näringsliv och kan spåras i staden första gången i oktober 1842. Då kom bokhållaren Theodor ›Jeansson med brorsonen Bernhard Jeansson till Kalmar från Karlskrona. Theodor fick till en början anställning hos handelsmannen och redaren Sven Hasselquist och Bernhard hos den nystartade firman Lars Henrik Bruun. Efter att Theodor Jeansson startat egen rörelse kom hans yngre brorson Johan ›Jeansson till Kalmar 1850 för att anställas i hans företag. Innan dess hade Theodor tillsammans med 27 andra bolagsägare köpt ›Kronobageriet 1847 och där startat det som kom att bli ›Kalmar Ångkvarn. Efter ägarbyte och konkurs inköptes Ång-

kvarken av Johan Jeansson 1869 och ett nytt kapitel började i Kalmars industrihistoria. Bernhard återkom 1870 från tjänster som bokhållare och stins i Thams industriimperium i Hälsingland och blev disponent för Ångkvarnen.

Ernst ›Jeansson, son nr 1 till Johan Jeansson, kom att bli godsägare på ›Källstorp och tegelfabrikör på ›Nygärde, son nr 2 John ›Jeansson övertog Ångkvarnen och ›Kalmarsundsbolaget, son nr 3 Hugo ›Jeansson blev teknisk chef på Ångkvarnen, son nr 4 Gustaf ›Jeansson blev godsägare på Berga säteri i Högsby, son nr 5 Ragnar L ›Jeansson startade ›Margarinfabriken Svea, son nr 6 Theodor ›Jeansson d.y. började som tobaksfabrikör i Oskarshamn och blev senare industriföretagare i Stockholm.

Flera av döttrarna ingick äktenskap som blev av betydelse; dotter nr 2 Bertha gifte sig med Karl ›Elfverson, bokhandlare och bobinfabrikör, dotter nr 3 Clara gifte sig med Emil Törnebohm, stins och senare disponent i Kalmar Spritvarubolag, dotter nr 4 Gerda gifte sig med Klas Melander, rektor vid Karolinska läroverket i Örebro och dotter nr 5 Sigrid gifte sig med hovrättsjuristen Oscar Sellgren, senare sekre-

terare vid Skolöverstyrelsen. Av nästa generation Jeansson märks Allan ›Jeansson, Birger ›Jeansson, Ivan Jeansson, Ragnar ›Jeansson d.y., Gösta ›Jeansson d.ä. och Sven ›Jeansson. En son till Theodor Jeansson d.ä., Leonard ›Jeansson, blev kolhandlare. Mer att läsa: Göran P D Adolfson, *Jeanssondynastin, storfinsans med Kalmar-dominans*, 1993. NRJn/BB

Jeansson, AB L, grundades 1875 av grosshandlare Leonard ›Jeansson som Leonard Jeanssons Kol- och Cokes-Affär som bolagiserades 1916. J sålde kol, koks och eldningsolja samt drev från Stockholm tre rederier, bl.a. ›Ångfartygsaktiebolaget Kjell.

Jeansson, Allan, 1892–1968, direktör, född i Kalmar, son till Ernst ›Jeansson, Källstorp. Allmänt kallades J för *Tegel-Jeansson*, eftersom han var VD och ägare till ›Nygärde Tegelbruk i Smedby och Berga Tegelbruk i Högsby. Senare drev J tillsammans med sönerna åkerifirman C. M. Transport. J skrev 1966 *Johan och Emma Jeansson och deras barns historia*, för utdelning till släkten.

Birger Jeansson

Jeansson, Birger, 1894–1982, civilekonom och ryttmästare, född i Kalmar, var äldste son till John ›Jeansson. Han studerade ekonomi och praktiserade bl.a. i Nord- och Sydamerika. J var vice VD för ›Ångkvarnen 1920–1952 och dess VD till 1957. Dessutom var han VD i ›Kalmarundsbolaget 1920–1965, som 1923 övertog Kalmar Varvs konkursbo, vilket sedan drev verksamheten som dotterbolag.

Efter giftermål med Hertha Norberg 1921 flyttade paret in i den nyuppförda Ryttmästarvillan på Svensknabben innan de 1926 flyttade till ›Villa Hertha på hörntomten Storgatan–Östra Vallgatan. Törnerums gård nära Rockneby förvärvades 1928 och norr därom byggdes en sommarvilla vid Ljungnäs 1939. Han var intresserad både av lantbruk och jakt. J var ledamot av stadsfullmäktige 1930–1938 och hade även andra styrelseuppdrag i kommunalpolitiken, företag och organisationer. I folkmun kallades J för *Ryttmästaren*.

Jeansson, Ebbe, 1904–1963, direktör, född i Kalmar, son till John ›Jeansson. Han utbildade sig i London, Hamburg och Kanada. J blev försäljningschef på ›Kalmar Ångkvarn AB fram till nedläggningen 1957 då han blev VD för AB Kvarnintressenter i Malmö. Bogserbåten Ebbe fanns i mitten av 1900-talet i Kalmar hamn och fick namn efter Ebbe Jeansson.

Jeansson, Ernst, 1864–1943, lantbrukare och företagare, född i Kalmar, äldste son till Johan ›Jeansson. Efter gedigen lantbruksutbildning vid bl.a. Alnarp och Johannesberg arrenderade han flera gårdar av sina föräldrar i ›Källstorp vid ›Trekanten från 1899 och köpte 1902 egendomarna av sin mor, Emma Jeansson, med undantag för huvudbyggnaden. Han lät 1900 uppföra en ny större huvudbyggnad i närheten. På gården byggde J upp ett gårdsmejeri 1884 och hade intressen även i Nybro Mejeri 1894 och mejeriet i Smedby 1889. Egendomen som utvecklades till ett mönsterjordbruk hade bl.a. ett eget kraftverk. För emballage av flaskor startades 1897 en halmhylsefabrik i Källstorp. Tillsammans med brodern Ragnar utvecklade J det ärvda ›Nygärde tegelbruk till 1913,

Ernst Jeansson

därefter ensam. Han drev efter 1925 även brodern Gustafs Berga tegelbruk i Högsby tills sonen Allan ›Jeansson tog över båda bruken. J donerade mark och pengar till uppförandet av ›S:t Olofs kapell, senare kyrka, i Trekanten.

Jeansson, Gösta, 1901–1976, född i Kalmar, disponent och vicekonsul, son till Ragnar L Jeansson. Han utbildade sig i Köln, Marseille och London. Efter fem år i Hamburg som egen företagare återvände han till Kalmar och blev disponent på ›Margarinfabriken Svea. J blev 1952 VD för ›Kalmar Marzipanfabrik AB som 1970 såldes till Margarinbolaget-Unilever. J var nederländsk vicekonsul 1929–1970. Han byggde 1935 om faderns sommarhus, Villa ›Talludden, till permanentbostad.

Jeansson, Hugo, 1868–1946, född i Kalmar, kvarningenjör och teknisk chef, son nummer 3 till Johan ›Jeansson. Han utbildades i Tyskland och blev teknisk chef för Kalmar Ångkvarn 1889. I folkmun kallades J för *Möllarmästaren* eller *Möllen*. Han bodde från 1901 i sitt stora hus på Storgatan 57. Sommartid vistades familjen i Villa Ängö på Ängös nordöstra udde, Öhnellsgatan 47, dit de färdades med häst och vagn, senare en Buick, som en livréklädd privatchaufför framförde. J startade tillsammans med sin son Ivan ›Jeansson 1927 ›Rederi AB Norrström. Han hade flera kommunala förtroendeuppdrag.

Jeansson, Ivan, 1895–1955, skeppsredare, född i Kalmar, son till Hugo ›Jeansson. Efter studier i Stockholm startade han ›Rederi AB Norrström tillsammans med fadern. Han drev ett flertal rederier.

Jeansson, Johan, 1831–1896, född i Karlskrona, grosshandlare och företagsledare, huvudman för familjen ›Jeansson i Kalmar. J blev som sjuuttonåring föräldralös och lämnade födelsestaden 1850 för att bli bodbetjänt hos sin farbroder, Theodor ›Jeansson d.ä., i Kalmar där han 1855 blev bokhållare. Året därpå öppnade han eget, Firma Joh. Jeansson, som handlade med spannmål, gödning och sill, både in- och utrikes. Spannmålsexport hade ingen Kalmarköpman vågat sig på tidigare. Burskap

Johan Jeansson. Skulptur i Stadsparken av Arvid Källström. Foto Thomas Hällqvist

beviljades 1858 för in- och utrikeshandel. Fem år senare fick J även burskap som snusfabrikör i Kalmar och han drev en mindre snusfabrik.

J förvärvade ›Källstorps gård öster om Trekanten 1872 och byggde där en sommarvilla i samma stil som hans bostad på Slottsvägen. Kalmars första telefonlinje byggde J 1881 mellan Källstorp och sitt kontor i Ångkvarnen.

Han var 1865 en av initiativtagarna till Ångfartygs-Bolaget Kalmar Sund och blev dess VD fram till sin död, se ›Kalmarsunds-bolaget. När ›Ångkvarnen gjorde konkurs 1869 köpte Johan J in den och bildade ›Kalmar Ångkvarns AB. Han utvecklade kvarnen till att bli stadens största företag. År 1886 köpte han Blomqvists snusfabrik i Oskarshamn, som senare övertogs av sonen Theodor ›Jeansson d.y.

För sitt arbete som VD i Kalmar Spritvarubolag, se ›Systembolaget i Kalmar, erhöll J ett arvode, som han 1874 beslöt donera till staden för att ›Stadsparken skulle kunna anläggas. J intresserade sig för järnvägsfrågan och deltog i styrelsearbetet för ›Kalmar Järnväg från dess start 1874 till sin död och tog initiativet till ›Kalmar-Berga Järnväg. Han var en mångsysslare med uppdrag som ledamot i stadsfullmäktige 1864–1896, landstinget 1884–1895 och riksdagen 1891–1895, samt satt som styrelseledamot i ett flertal företag,

banker och stiftelser.

Giftermål ingicks 1859 med Emelie Parrow, kallad Emma, se ›Parrow. Paret fick inte mindre än 13 barn. År 1864 lät J uppföra en villa på Slottsvägen 7, se ›Slottshotellet och köpte 1875 in ›Lilla Hovet vid Larmtorget, vilket var större och gav bättre plats åt den stora familjen. Mer att läsa: Göran P D Adolfsson, *Jeanssondynastin*, 1993.

Jeansson, John, 1865–1953, direktör och konsul, född i Kalmar, andre son till Johan ›Jeansson. J bedrev handelsstudier i Kalmar och även i Tyskland, England och Frankrike. I ›Kalmar Ångkvarn förbereddes han för att efterträda fadern och utsågs till disponent och vice VD 1889. I folkmun kallades han *Kvarn-Jeansson* och ibland *Konsuln*, eftersom han 1899 utnämndes till brittisk vicekonsul. Efter faderns död 1896 ledde J verksamheten som VD i Kalmar Ångkvarn fram till 1952 då hans son

John Jeansson. Teckning av Ivan Hoflund

Birger ›Jeansson efterträdde honom. Detta blev kvarnens storhetstid. En omvälvande händelse var den stora ›Ångkvarnsbranden 1935. J var VD för ›Kalmarsundsbolaget 1896–1920 och därefter styrelseordförande, vilken funktion han även hade för ›Kalmar Varv 1923–1952. I Sveriges kvarnindustriidkareförening upprätthöll han ordförandeposten 1901–1917.

Redan 1896 valdes J in i stadsfullmäktige där han var verksam till 1931, de sista 19 åren som ordförande. Han var landstingsman 1909–1939 de sista sexton åren som

Leonard Jeansson.
Kol-Jeanssons upplag på
Tjärhovet, akvarell av
Louis Sparre

ordförande, och även riksdagsman 1906–1927.

J gifte sig 1893 med Sigrid Majjström. Till en början bodde familjen i kontorsbyggnaden i ångkvarnskomplexets sydvästra hörn och följande år köpte de Villa ›Solbacken, senare kallad ›Svensknabben, av släktingen Leonard Jeansson och använde den som sommarvilla. Där byggdes ett helt nytt sommarhus 1902. Familjen valde att bosätta sig permanent därute och gjorde en omfattande om- och tillbyggnad 1916. Mer att läsa: Göran P D Adolffson, *Jeanssondynastin*, 1993.

Jeansson, Lennart, 1941–, född i Kalmar, civilekonom, son till Ivan ›Jeansson. Han var VD för Volvo Personvagnar AB 1991–1993 och blev vice VD för AB Volvo 1990. Senare var J styrelseordförande i bl.a. försäkringsbolaget Skandia, Stena Line och Sjätte AP-fonden.

Jeansson, Leonard, 1851–1907, grosshandlare, född i Kalmar, son till Theodor ›Jeansson d.ä. I folkmun kallades han *Kol-Jeansson*, eftersom han startade kol- och rederifirman AB L ›Jeansson. Efter faderns död 1885 ärvde han hörnfastigheten Storgatan–Larmtorget, Larmgatan 18, och Villa Lindölund, nuvarande Lindölundsgatan 18. J uppförde 1889 en sommarvilla kallad ›Solbacken på ›Svensknabben vilken flyttades och döptes om till Trädgårdsmästarevillan när John ›Jeansson uppförde huvudbyggnaden på Svensknabben 1901–1902.

Ragnar Jeansson d.y.

Jeansson, Ragnar Ludvig, 1873–1942, direktör, född i Kalmar, och son till Jo-

han ›Jeansson. J bedrev handelsstudier i Kalmar och även i Tyskland, England och Frankrike. Tillsammans med brodern Ernst ›Jeansson övertog han Nygårde i Dörby socken 1896 och anlade där ›Nygårde Tegelbruk. Några månader efter faderns bortgång grundade J 1897 ett eget företag, som han slog samman med Grosshandelsfirman Joh. Jeansson och gav namnet Firma Ragnar L Jeansson. Detta företag startade ›Hafregrynskvarnen Svea där ›Baronens Köpcentrum nu ligger. Därpå följde Cocos- & Margarin AB Svea 1905, se ›Margarinfabriken, ›Svea Oljefabrik 1918 och ›Kalmar Marzipanfabrik 1938. År 1907 startade han grosshandelsföretaget ›Kalmar Läns Landtmän AB.

Han gifte sig 1898 med Tyra Bruun. Familjen bodde på flera ställen i Kalmar

Ragnar L Jeansson

och flyttade 1927 till Stockholm. J byggde 1903 ett sommarhus på ›Talludden, vilket senare byggdes om av sonen Gösta ›Jeansson. ›Bergagården inköptes 1930 som sommarställe, senare familjens permanentbostad. Svartö öster om ›Björkudden förvärvades 1933 där ett sommarhus, Tyllebo, uppfördes. Till hundraårsminnet av sin fars födelse 1831 donerade Ragnar och hans hustru Tyra ›Jordbroporten till staden 1931. J kallades i folkmun *Puttlas* omväxlande med *Margarin-Jeansson*.

Jeansson, Ragnar d.y., 1899–1972,

född i Kalmar, kemist och direktör, äldste son till Ragnar L Jeansson. J studerade i Zürich, Köln, Hamburg, Berlin, Wien och London och tillträdde 1924 en tjänst som teknisk chef och överingenjör vid ›Margarinfabriken. J var efter faderns död 1942 VD för företaget fram till fabriken nedläggning 1964. Han var en av initiativtagarna till ›Kalmar Marzipanfabrik AB 1938. Han hade ett flertal styrelseuppdrag i företag och organisationer samt var ledamot i stadsfullmäktige 1937–1944. J gifte sig 1926 och familjen byggde 1928 ett sommarhus, Bergaudd, som efter om- och tillbyggnader 1937 blev familjens permanentbostad. I folkmun kallades han *Gagen* eller *Olje-Jeansson*.

Jeansson, Sven, 1904–1985, disponent och västtysk konsul, född i Kalmar och son till Ragnar L ›Jeansson. Han studerade kemi på Kungliga Tekniska högskolan, handelsvetenskap i Frankfurt och praktiserade på Unilevers kontor i Berlin och London. J anställdes på ›Margarinfabriken 1931 och avancerade efter tio år till försäljningschef och senare disponent. År 1942 blev han VD för ›Kalmar Marzipanfabrik AB. Han gjorde även en militär karriär som officer i kustartilleriet där han övergick till att bli kapten i reserven under krigsåren 1939–1945.

Familjen bodde från 1933 i sin nybyggda villa, Bergavik, som byggdes till 1938. Den omgavs av ett stort markområde ner till Kalmarsund, där lustjakten, ›Havsörn, följd av Havsörn II, hade sin hemmahamn. J var även känd i staden för att äga en och ibland två Rolls-Royce, som han själv körde när inte privatchauffören gjorde det. Dottern Ulla-Britta gifte sig 1957 med den tyske förbundskanslern Konrad Adenauers son, Georg ›Adenauer.

Jeansson, Theodor d.ä., 1808–1885, köpman och lekmanrådman, född i Karlskrona, Johan ›Jeanssons farbror. Han flyttade till Kalmar från Karlshamn 1843 och tillträdde först en tjänst som bokhållare hos Sven Hasselqvist och öppnade senare en speceri- och diversehandel vid korsningen Kaggensgatan–Storgatan, ›Olsbonska huset, som efter hand utvidgades betydligt. År 1847 startade han tillsam-

mans med bl.a. lagman C A ›Palme och doktor S A Frykman ett ångkvarnsbolag, som köpte in ›Kronobageriet för ombyggnad till landets första ångkvarn.

När stadsfullmäktigeledamöter valdes första gången 1862 var J en av dem, samtidigt som han utsågs till en av två lekmanrådsmän. J hade även flera andra förtroendeuppdrag. Han bodde permanent först i sitt affärshus på Storgatan 16, byggde senare Villa Lindölund med nuvarande adress Lindölundsgatan 18. År 1860 köpte han hörnhuset Storgatan–Larmtorget, nuvarande Larmgatan 18, av Johan ›Jeansson där han bodde fram till sin död.

Jendalsskolan var en av stadens mindre skolor och tillkom 1909 som ett komplement till dåvarande skolor eftersom bristen på skollokaler var stor. Ett av staden ägt bostadshus ombyggdes genom att fyra rum ändrades till två skolsalar för småskoleklasser. J låg vid nuvarande Sankt Eriksgatan och upphörde i samband med att ›Vasaskolan invigdes i slutet av 1917. BB

Jennings, Joseph Adam, 1817–1850, grosshandlare, född i London. Han kom till Kalmar i början av 1840-talet och gifte sig med Ulrika Elisabeth Kreuger, yngre syster till Pehr Edvard ›Kreuger. J ägde fastigheten Norra Långgatan 41 vid korsningen Norra Långgatan–Östra Sjögatan. Han kom senare under 1840-talet att bli kompanjon med svågern och de startade firman P. E. ›Kreuger & Jennings. Han avled dock redan 1850 och firman var då ett av stadens främsta handelshus. Firman fortsatte att drivas av Kreuger. BB

Jenny Nyströmsskolan.
Foto Thomas Hällqvist

*Joens Sylvesters gård.
Södra Långgatan–Kaggensgatan
Foto Christer Carlqvist*

Jenny Nyströmsskolan, med namn efter Kalmarkonstnären Jenny »Nyström, stod klar 1992 som Kalmars tredje gymnasieskola efter Stagneliuskolan och Lars Kaggskolan. Byggnaden ritades av K-konsult genom Owe Larsson och Olle Wählström, vilka vunnit en inbjuden arkitektävling. J har (2014) sex program: barn och fritid, estetiskt, hotell och restaurang, naturvetenskap, restaurang och livsmedel samt vård och omsorg. Antalet elever är ca 1 000 läsåret 2014/2015.

Joens Sylvesters gård, Kaggensgatan 9, stod klar 1660. Den förste kände ägaren var handlaren och rådmannen Joen Sylvester. År 1661 bodde landshövding Claes »Banér i huset som hyresgäst. Huset var ursprungligen ett typiskt 2-vånings karolinskt borgarhus i sten med kubisk form och ett högt tegeltäckt valmat tak med kupor. Byggnaden skadades svårt vid stadsbranden 1765 men restaurerades och kompletterades med en lång tvåvåningslänga längs Södra Långgatan. Den omfattar tre av den gamla stadsplanens tomter. Under 1700- och 1800-talen kom gården ofta att

växla ägare, mestadels köpmän. Hela byggnadskomplexet fick sin nuvarande utformning 1910 i samband med att hörnhuset byggdes på med en tredje våning. Mer att läsa: Manne Hofrén, *Kalmar, karolinska borgarhus i sten*, 1970. *IB*

Johan III, 1537–1592, kung av Sverige 1568–1592, gjorde »Kalmar Slott till en fursteboning. Han byggde ut slottet och den medeltida stadens befästningsverk. Under ledning av Dominicus »Pahr byggdes slottet om, taket kläddes med koppar, Kruttornet försågs med en spira med Sveriges tre gyllene kronor och en brunnsöverbyggnad uppfördes på borggården. År 1587 blev hans son Sigismund vald till kung i Polen och kom att arva den svenska kronan 1592. En unionstraktat kallad »Kalmar stadgar mellan Sverige och Polen upprättades under J:s ledning. Syftet var att bevara Sveriges självständighet. *SHm*

Johannesborg är en stadsdel söder om Södra vägen mellan »Tegelviken och »Broslätt. J har fått sitt namn efter en gård som låg vid nuvarande Åbrantsgatan och Bondegatan. I området finns övervägande småhus byggda med början på 1920-talet, en del av dessa är relativt små s.k. barnrikehus, ofta med tre rum och kök, uppförda med stöd av de första statliga bostadslånen. Vid Nyhemskullen låg en kyrklig samlingslokal. En del av J kallas även »Stolpen, eftersom här fanns en kvartsmilstolpe. *BB*

Johanneslund var ett av många borgerliga lantställen runt Kalmar, beläget vid Vikingavägen och Stensviksvägen i nuvarande kvarteren Hyacinten, Blåsippan och Blålockan. J var rivet redan 1906 när P O »Hallmans stadsplan fastställdes och stadsdelen fick då namnet »Kalmarsundsparken.

Johannes Rex

Johannes Rex, bastion med namn efter Johan III, ligger på Kvarnholmens södra sida. Skjutriktning var mot slottet i söder och Kalmarsund i öster. J byggdes troligen under åren 1684–1697. Den utformades liksom bastionen ›Ericus Rex enligt ›Erik Dahlbergs idéer med sidor som var lika långa i motsats till de på norra fästningsidan och med något mer än rät vinkel mot angränsande murar. J är välbevarad och nuvarande murar är ca 4 meter höga. Murarna stupade direkt ner i vattnet när J byggdes. Inne i bastionen anlades senare en liten park med lekplats som fick namnet ›Barnkammaren. Den förbands under 1800-talet med Jordbroplan genom en hög trappa i västra hörnet på bastionens utsida och utgjorde en genväg över vallen mellan Jordbroplan och Södra Vallgatan. J har nyttjats som friluftsteater på somrarna. *SHm*

Johansson, Anders, 1947–, poet, författare och fotograf, född i Västerås. Han kom till Kalmar 1972 som journalist på ›Kalmar Läns Tidning. J har givit ut ett hundratal titlar, de flesta med anknytning till Kalmar och Öland och med hans egna finstämda foton. J:s skildringar av landskapet är fyllda av *ljusets, djurens och det växandes betydelse*. Hans bok *Amerika – dröm eller mardröm?*, 1985, blev särskilt uppmärksammas. *Klockan* hör till de mer kritikerrosade verken. År 2003 röntes J uppståndelse med boken *Invandrarpolitiken i "Månas" Sverige*, som är en debattsammanställning från Ölandsbladet om invandringen med för- och efterord av författaren. Linnépriset tilldelades J år 1995 av Smålandsakademien och Sten Haglidenpriset år 2002. Sitt eget liv skildrar han i minnesboken *När jag såg mig om*, 2006.

Johansson, Boas, 1742–1809, läkare, född i Tveta socken i mellersta Kalmar län. Efter avslutad skolgång i Kalmar fortsatte han till Uppsala där han studerade naturvetenskap och medicin. År 1763 disputerade han *pro exercitio*, för övnings skull inför doktorsgraden, för Carl von Linné. Efter att ha övat sig i kirurgi under överfältskären vid ›Kalmar regemente arbetade han som fattigläkare i Stockholm. År 1776 återvände J till Kalmar för att bli

elev och biträde till dr J G ›Wahlbom och därmed fanns det då två Linnélärjungar i Kalmar. Samtidigt blev J det nya länslasarettets förste läkare. År 1778 disputerade han för doktorsgraden i Lund. J var även syssloman, administrativt ansvarig för lasarettet, och till detta förordnad av Serafimerordensgillet. Han ägde en tid ›Nisbethska huset. *BB*

Johansson, Natan, egentligen Natanael, 1893–1951, konstnär, född i Kalmar. Han studerade vid Tekniska skolan och Konsthögskolan 1916–1921. J målade landskap från Stockholm och Ingarö i ett förfinat och realistiskt manér. Hans väggmålningar i Stockholms centralstation är kända för generationer av resenärer. Dessa utförde han tillsammans med John Ericsson. J var lärare vid Tekniska skolan och senare även överlärare vid Konstfack. *JRm*

Johansson, Olof, 1937–, centerpartistisk politiker, född i Ljungby socken. Under sin Kalmartid var han fotbollsspelare i ›Kalmar AIK. Efter studentexamen och reservofficersutbildning bedrev han studier vid Handelshögskolan i Stockholm. J kom snart att engagera sig i politiken och i Centerpartiet, bl.a. som ordförande för dess ungdomsförbund, CUF. Efter en period som ombudsman var han sekreterare i partiets riksdagsgrupp 1966–1969. Han fortsatte med flera centrala uppdrag innan han 1971 blev riksdagsman på vilken post han kvarstod till 1998. I Fälldins första regering, 1976–1978, fick J en av de mest utsatta ministerposterna som energiminister. Därefter var han biträdande budget-

Johannes Rex.
Foto GM

Evald Jonnergård.
Kontors- och butiksprojekt
i kvarteret Kopparslagaren
vid korsningen Norra
Långgatan–Kaggensgatan

minister, s.k. personal- och löne­minister, 1979–1982. Under åren 1987–1998 var J partiledare för Centerpartiet. År 1991 blev han miljöminister i Bildts borgerliga koalitionsregering, en post som han dock lämnade sommaren 1994 i protest mot byggandet av Öresundsbron. J utsågs 2006 till ordförande i ›Kalmarsundskommissionen.

BB

Jonnergård, Evald, 1927–2015, arkitekt, född i Förlösa. Han tog examen vid

Kungliga Tekniska högskolan 1953. J var verksam i ›Atrio Arkitekter och projekterade skolor, bostadsområden, kontors- och affärshus. Ett gott ex. på välanpassad förnyelse i stadskärnan är kvarteret ›Kopparslagaren i början på 1970-talet. Han utformade även sin egen bostad i Förlösa.

Stig Jonzon.
Målning från Västerlånggatan i Gamla stan

Jonzon, Stig, 1913–1987, konstnär, född i Köpingsvik på Öland och bosatt i Kalmar 1920–1925. J var elev till Ivan ›Hoflund 1931–1932 och företog flera resor till Frankrike 1947–1950. Målningarna har ofta motiv från Kalmar, Öland, Stockholm och Paris. J utgav 1940 planschverket 50 *Kalmarbilder*. Han var mycket produktiv och är representerad med sex verk i Kalmar konstmuseum varav hälften är motiv från Kalmar.

JRm

Jordbrokrogen, se ›Röda stugan.

Jordbroporten var en av portarna i ›Kalmar fästning. J och murarna intill byggdes i all hast under kriget mot Danmark 1675–1679. Den fick ett mycket enkelt utförande som ett stenvalv av ohuggen granit. Utanför murarna var det öppet vatten med en brygga, Jordbron, där i huvudsak mindre båtar i inrikesfart lade till innanför ›Vedgårdsholmen. Senare gjordes utfyllningar och en bro uppfördes ut till Inre Vedgårdsholmen. J, revs i slutet av 1800-talet och ersattes av en bro av järn-

vägräls. Till hundraårsminnet av Johan ›Jeanssons födelse invigdes den nuvarande porten 1931, bestod av sonen Ragnar L Jeansson och ritad av arkitekt Ragnar Hjort. GM

Jordbrotrappan, se ›Barnkammarrappan.

jordkolor var en gång bostäder för fattigt folk ingrävda i en backslutning med väggar av sten och jord samt tak av stänger, täckt med näver och torv. Ett litet fönster över dörren gav ett sparsamt ljus och en primitiv eldstad svarade för värmen. I Jordkulebacken vid Brudhyltan, Arby socken, finns lämningar efter sju jordkolor och i grannskapet kan man finna ytterligare åtta. En rekonstruerad jordkula kan beses i Hembygdsparken i Pärud. BB

*jordkula. Rekonstruktion i Hembygdsparken i Pärud
Foto GM*

julgransraskning är synonymt med julgransplundring och ordet är starkt knutet till Kalmar och södra Kalmar län. BB

julistormen 1931 började på morgonen den 9 juli i Kalmartrakten och på ›Grimskär uppmättes vindstyrkor upp till 35 m/sek. Vinden var sydostlig och som värst varade den i två timmar, varefter den avtog till 25 m/sek. I ›Stadsparken föll inte mindre än 30 större träd, bl.a. tre av de fyra valnötsträden runt Kalmar regementets minnessten. ›Lycksalighetens ö skövlades helt och på ›Södra kyrkogården blåste ett flertal lindar omkull, i Rostadsparken föll också ett flertal lindar från 1870-talet. Telefon och telegraf slutade att fungera och fritidsbåtar slets loss och drev iväg. Tjärhovsbågen drabbades hårt; järnvägsbanken underminerades så att rälsen hängde fritt i luften och kallbadhuset skadades allvarligt. En-

staka fönster trycktes in och många takpannor rycktes bort. Ett flertal lador och uthus blåste omkull, bl.a. på Värnanäs, Kölby, Kvigerum, Tomteby och Hossmo. Förödelsen var stor i skogarna runt Kalmar; enbart på Värnanäs ägor blåste 3 000 träd omkull. BB

Jultomtarna, egentligen Sällskapet Jultomtarna, startade sin verksamhet 1877 av enskilda personer med syfte att samla in pengar till kläder åt mindre bemedlade barn. Årligen överlämnades inför julen en *fullständig beklädning* till sådana barn vid Kalmars folkskolor. Överlämningen brukade ske på Stadshotellet eller Teaterkällaren och efteråt bjöds mottagarna och deras mammor på en mindre fest. Det rörde sig om 50–100 elever. Verksamheten upphörde på 1960-talet.

Jungfrukullen i Karlslunda socken ligger 117,5 m över havet och är den högsta punkten i Kalmar kommun. Den ligger 300 m norr om Träknivsmåla och 600 m från gränsen till Nybro kommun. J är även en höjdfixpunkt, av lantmäteriet en noga positionsbestämd punkt, som genom avvägning utgör utgångspunkt för vidare höjdmätningar i dess omgivning. BB

Jungfru Maria kyrka, se ›Munkkloster.

Jutehataren, se ›Mars.

Jutnabben, en halvö från vilken Ölandsbron utgår, fick namnet sannolikt från ›Kalmarkriget 1611, då danskarna, jutar-

*Jordbroporten. I förgrunden Stenklottet i vattnet, gåva av Carl-Henrik Åfors.
Foto GM*

*Jungfrukullen.
Kalmar kommuns
högsta punkt.*

järnvägar som fanns i början av 1900-talet

na, erövrade och en tid höll halvön efter häftiga strider. Mot Skälbyviken i norr ligger en mindre badplats. På södra sidan av J ligger Fiskartorpet, som en gång tillhörde Skälby kungsgård. Strax väster om torpet byggdes 1902 Villa ›Talludden av Ragnar L ›Jeansson, om- och tillbyggd 1934 efter ritningar av arkitekt Adolf Wiman. På tomten, som fortfarande delvis döljs av en mur fanns tennisbana, badhus och trädgårdsmästarbostad. År 1989 köptes fastigheten av HSB, som där hade för avsikt att komplettera huvudbyggnaden med flyglar, inrymmande kontor och bostäder. Endast bostäderna blev verklighet. De har senare fått sällskap av radhus nere vid den grävda kanal, byggd 1941, som skiljer halvön från fastlandet. GM

järnhantering var en viktig näring för Kalmarbygden. När järn för tvåtusen år sedan började framställas kom råvaran från myrsmalm som hämtades från sjöbottnar

och sankmarker. Järnet utvanns genom upphettning i markugnar. Belägg för järnexport från Kalmar finns från 1200-talet, dels i en handskrift av munken Bartholomaeus Anglicus och dels i en handelsförordning från Flensburg. Kalmar var en viktig utskeppningshamn av järnmalm, främst till Tyskland. Järnhantering förekom främst i skogstrakterna mellan Ljungbyåns och Alsteråns övre lopp. Andra rika områden för järnhantering var Södra Møre, främst Karlslunda socken. Så sent som under 1800-talet förekom att man vintertid tog upp malm ur sjöarna. För bönder var järnframställning ofta en bisyssla. SHm

järnvägar leder från staden dels västerut, mot Emmaboda, ursprungligen ›Kalmar Järnväg, färdig 1874, dels norrut, ›Kalmar–Berga Järnväg, invigd 1897. Tidigare fanns även järnväg söderut, ›Kalmar–Torsås Järnväg, som invigdes 1899 och fick en förgrening åt sydväst, ›Ljungbyholm–Karlslunda Järnväg, klar 1908. Planer på ytterligare två järnvägslinjer med sträckningar i Kalmar kommun har funnits; Läckeby–Alsterbro och Karlslunda–Nybro. Koncession söktes i början av 1900-talet men ingen av dessa linjer kom att realiseras.

Jönsson, Knut, 1918–2005, överingenjör, född i Svedala. Han utbildade sig vid Hässleholms tekniska skola. J anställdes av Skanska Cementgjuteriet 1939 och kom till Kalmar 1951 där han senare blev chef för husbyggnadsavdelningen. Under J:s ledning utvecklade Skanskas betongelementfabrik i Kalmar vinkellement, som rationaliserade bostadshusbyggnaden, se ›Skanska. J var även VD för Skanska Stålteknik 1971–1983. Han var ansvarig för byggandet av bl.a. lyxhotellet Al Rasheed i Bagdad och storhotellet Pribaltiyskaya i dåvarande Leningrad. IB